

Bruxelles, 5.5.2015
COM(2015) 190 final

**RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU ȘI
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN**

**Raport privind aplicarea Directivei 2004/113/CE a Consiliului de aplicare a principiului
egalității de tratament între bărbați și femei privind accesul la bunuri și servicii și
furnizarea de bunuri și servicii**

Raport privind aplicarea Directivei 2004/113/CE a Consiliului de aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii

1. INTRODUCERE

Egalitatea între bărbați și femei este un principiu de bază al Uniunii Europene. Atât tratatele UE, cât și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene interzic orice formă de discriminare pe criterii de sex și impun asigurarea egalității între bărbați și femei în toate domeniile.

Directiva 2004/113/CE¹ („directiva”) extinde protecția împotriva discriminării pe criterii de sex dincolo de componenta tradițională privind piața muncii, până la domeniul accesului la bunuri și servicii și al furnizării de bunuri și servicii. Această directivă pune în aplicare obligația unui tratament egal în majoritatea tranzacțiilor economice cotidiene care afectează viața cetățenilor din UE.

În primul său raport privind punerea în aplicare a directivei, Comisia are drept scop să prezinte situația actuală a punerii în aplicare pe teren.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a anulat articolul 5 alineatul (2) din directivă prin hotărârea sa Test-Achats din 2011². Dispoziția a permis utilizarea de factori actuariali care diferă în funcție de sex în cazul contractelor de asigurări. Hotărârea a obligat statele membre să impună obligativitatea primelor și prestațiilor unisex până la 21 decembrie 2012. Comisia a adoptat orientări privind consecințele hotărârii din 2011³. Prezentul raport vine ca urmare a orientărilor menționate și tratează punerea în aplicare a hotărârii în statele membre. Cu toate acestea, nu este limitat la domeniul serviciilor financiare, ci analizează în detaliu punerea în aplicare a directivei în ansamblu.

Toate statele membre i-au furnizat Comisiei informații care să contribuie la raport. În plus, Comisia a consultat organisme naționale care promovează egalitatea de șanse și Rețeaua europeană (Equinet) a acestora, parteneri sociali, organizații ale societății civile și Rețeaua europeană de experți judiciari în domeniul egalității de gen.

2. SITUAȚIA ACTUALĂ A PROCEDURILOR DE TRANSPUNERE ȘI DE CONSTATARE A NEÎNDEPLINIRII OBLIGAȚIILOR

Directiva 2004/113/CE a fost transpusă în legislația națională în toate cele 28 de state membre.

Comisia a verificat conformitatea legislațiilor naționale de punere în aplicare cu directiva în cauză. Analiza legislației naționale și a experiențelor privind aplicarea pe teren a acesteia arată că încă mai există provocări legate de punerea în aplicare a directivei, în special în ceea ce privește derogarea prevăzută la articolul 4 alineatul (5) care permite furnizarea de bunuri și servicii în mod exclusiv sau în mod esențial membrilor unuia dintre sexe în anumite condiții.

¹ Directiva 2004/113/CE a Consiliului din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, JO L373, 21.12.2004, p. 37.

² Hotărârea din 1 martie 2011 în cauza C-236/09, JO C 130 din 30.4.2011, p. 4.

³ Comunicarea Comisiei – Orientări privind aplicarea Directivei 2004/113/CE a Consiliului în sectorul asigurărilor, în urma hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza C-236/09 (hotărârea Test-Achats), C(2011) 9497 final, 22 decembrie 2011, JO C11, 13.1.2012.

Ca urmare a acestor evaluări, au fost adresate întrebări în cazul a 17 state membre. Informațiile furnizate au arătat că transpunerea a fost suficient de clară și conformă sau a fost modificată în conformitate cu directiva în 11 dintre statele membre în cauză. Dialogul intensiv cu privire la punerea în aplicare a directivei la un nivel suficient continuă să se desfășoare cu 6 state membre⁴. Preocupările privesc în special o arie restrânsă de aplicare a legislației naționale, de exemplu prin intermediul unei interpretări prea restrictive a noțiunii de bunuri și servicii care sunt puse la dispoziția publicului și care sunt oferite în afara sferei vieții private și de familie sau prin intermediul protecției care se adresează consumatorilor numai în calitate de beneficiari ai serviciilor. O altă problemă recurentă este posibilitatea prea vastă de a justifica inegalitatea de tratament în temeiul articolului 4 alineatul (5) din directivă, ceea ce ar putea conduce la un tratament inegal nejustificat în ceea ce privește stabilirea prețurilor pentru același serviciu (de exemplu taxa de intrare în discotecă, la evenimente sportive sau pentru închirierea unui autoturism). Unele întrebări sunt legate de protecția insuficientă în caz de sarcină și maternitate în ceea ce privește furnizarea de servicii sau de o sferă de aplicare insuficientă a dreptului la despăgubiri, de exemplu din cauza lipsei unui drept la despăgubiri pentru daune morale.

Comisia a primit o serie de plângeri depuse de către cetățeni, dintre care majoritatea privesc cazuri individuale de presupusă discriminare în tranzacțiile dintre părți private fără niciun fel de implicare a statelor membre. Aceste cazuri nu se referă la transpunerea sau aplicarea incorectă a directivei de către un stat membru. În astfel de situații, măsurile reparatorii sunt disponibile numai în conformitate cu legislația națională și prin intermediul instanțelor naționale. Nu există proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în curs în urma unei plângeri care să dezvăluie transpunerea sau punerea în aplicare incorectă a directivei de către statele membre.

3. DOMENIUL DE APLICARE A DIRECTIVEI

Astfel cum se prevede la articolul 3, directiva se aplică tuturor persoanelor care furnizează bunuri și servicii aflate la dispoziția publicului și care sunt oferite în afara sferei vieții private și de familie. Aceasta privește atât sectorul public, cât și cel privat, inclusiv organismele publice.

3.1 Noțiunea de servicii

După cum s-a arătat la considerentul 11 din directivă, serviciile trebuie înțelese în sensul articolului 57 din TFUE. Conform dispoziției menționate și jurisprudenței relevante a CJUE, un serviciu trebuie să constituie o activitate economică, adică să fie furnizat, în mod normal, în schimbul unei remunerații.

Natura economică a activității nu depinde de statutul juridic național al prestatorului sau de serviciul în cauză. Astfel, Curtea a considerat că, de exemplu, activitățile desfășurate de membrii unei comunități religioase sau filosofice⁵ ar putea constitui o activitate economică, la fel cum ar putea și activitățile desfășurate de către o asociație sportivă de amatori⁶.

⁴ BE, DE, DK, LT, LV, PL.

⁵ Cauza C-196/87, *Steymann*, 5 octombrie 1988, punctele 9 și 12.

⁶ A se vedea, de exemplu, cauzele C-51/96 *Deliège* și C-191/97, *Pacqué*, 11 aprilie 2000, punctul 46.

Este bine stabilit de jurisprudență, în special în domeniul serviciilor de sănătate, că serviciul nu trebuie să fie plătit, în mod necesar, de către cei pentru care este prestat⁷.

Prin urmare, directiva se aplică tuturor bunurilor și serviciilor furnizate în schimbul unei remunerații (inclusiv, mai ales, serviciilor de sănătate⁸), cu excepția celor excluse în mod explicit din sfera sa de aplicare, și anume serviciile de educație și conținutul mijloacelor de informare și al publicității. În plus, acțiunile din sectorul public care presupun exercitarea autorității publice (de exemplu, de către poliție) fără vreo furnizare de „servicii” nu intră în sfera de aplicare a directivei.

3.2 Noțiunea de bunuri și servicii aflate la dispoziția publicului și oferite în afara sferei vieții private și de familie

Directiva prevede egalitatea de tratament dintre femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii, precizând în același timp că se referă la bunuri și servicii care se află la „dispoziția publicului” și care sunt „oferite în afara sferei vieții private și de familie” [articolul 3 alineatul (1)]. Nelămuririle care ar putea apărea privind sfera exactă de aplicare a directivei ar putea avea un rol important în hotărârile Curții.

Noțiunea de servicii „aflate la dispoziția publicului” și „oferite în afara sferei vieții private și de familie” ar exclude, *a contrario*, din sfera de aplicare a directivei, activitățile din cadrul relațiilor care intră exclusiv în sfera vieții private și de familie și care nu se află la dispoziția publicului. Acest lucru se întâmplă în cazul în care oferta de bunuri sau servicii nu este făcută în spațiul public (de exemplu, printr-o reclamă într-un ziar sau pe un site accesibil publicului), ci bunurile și serviciile sunt oferite unui cerc restrâns de persoane (membri ai familiei, prieteni, colegi sau alți cunoscuți). În plus, această excludere se referă și la situațiile în care proximitatea față de sfera personală a persoanei care oferă bunuri sau servicii influențează alegerea partenerului contractual într-o mai mare măsură decât considerațiile economice obișnuite⁹.

3.3 Noțiunea de discriminare pe criterii de sex – reatribuirea de gen

În conformitate cu jurisprudența CJUE, domeniul de aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei, precum și interzicerea discriminării pe criterii de sex se aplică și în cazul în care discriminarea apare ca urmare a reatribuirii de gen¹⁰.

Numai 5 state membre¹¹ au inclus, în mod explicit, în legislația lor, reatribuirea de gen ca fiind un criteriu specific de discriminare. Celelalte state membre nu au reglementat explicit reatribuirea de gen, dar susțin că protecția împotriva discriminării în acest domeniu derivă de la interdicția discriminării pe criterii de sex în conformitate cu jurisprudența CJUE. De exemplu, în Cipru, instanțele au clarificat deja faptul că discriminarea pe baza reatribuirii de gen intră sub incidența noțiunii de discriminare pe

⁷ A se vedea, de exemplu, C-157/99 *Smits și Peerbooms*, 12 iulie 2001, punctul 57.

⁸ Cu toate acestea, discriminarea pe criterii de sex în serviciile obligatorii de securitate socială se încadrează în sfera de aplicare a Directivei 79/7/CEE.

⁹ De exemplu, când o persoană subînchiriază o cameră în propriul apartament. În astfel de cazuri, excluderea ar părea să aibă loc chiar dacă acea cameră este oferită în mod public, într-un ziar sau pe internet.

¹⁰ A se vedea cauza C-13/94 *P./S. și Cornwall County Council*, 30 aprilie 1996 și cauza C-423/04, *Richards/ Ministerul Muncilor și Pensiiilor*, 27 aprilie 2006.

¹¹ BE, CZ, SE, SK, UK.

criterii de sex. Acest aspect a fost clarificat în Irlanda pentru discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă.

Până în prezent, CJUE s-a pronunțat numai cu privire la redistribuirea de gen. Nu există jurisprudență privind identitatea de gen¹² la un nivel mai general, așa cum este reglementată de protecția împotriva discriminării pe criterii de sex, însă Comisia consideră că abordarea ar trebui să fie în mare măsură similară.

3.4 Definirea noțiunii de hărțuire

Articolul 4 alineatul (3) din directivă clarifică faptul că hărțuirea și hărțuirea sexuală, așa cum sunt definite la articolul 2 literele (c) și (d), constituie o discriminare interzisă.

Nu a fost menționată nicio dificultate anume în punerea în aplicare a interdicției hărțuirii bazate pe criterii de gen în domeniul accesului egal la bunuri și servicii. Cu toate acestea, au apărut nelămuriri în unele state membre¹³ cu privire la punerea în aplicare pe teren, în cazurile în care este implicat un hărțuitor terț care nu este furnizorul de bunuri sau servicii, și cu privire la problema răspunderii într-o astfel de situație. Problema răspunderii unui prestator de servicii în cazul unei hărțuiri de către o parte terță ar putea fi relevantă în special în cazul în care serviciile esențiale constau în furnizarea unei platforme de comunicare între clienți prin intermediul căreia se produce hărțuirea, de exemplu, pe internet.

S-au înregistrat puține reclamații¹⁴ privind hărțuirea și hărțuirea sexuală în domeniul accesului egal la bunuri și servicii. Există un deficit de informații deoarece în unele state membre nu există date colectate pe această temă¹⁵, iar în altele nu se face nicio diferențiere în ceea ce privește criteriile de discriminare¹⁶.

3.5 Protecția femeilor însărcinate și a mamelor

Articolul 4 alineatul (1) litera (a) menționează în mod explicit tratamentul mai puțin favorabil pe motive de sarcină și maternitate ca fiind discriminare pe criterii de sex. Nu a fost semnalată nicio dificultate anume în punerea în aplicare a protecției femeilor însărcinate și a celor care alăptează. Cu toate acestea, problema transpunerii corecte a prezentei dispoziții face obiectul unui dialog intens cu statele membre în cauză¹⁷, care fie au prevăzut în legislație o protecție explicită, fie au determinat implicit această protecție din interdicția generală privind discriminarea pe criterii de sex.

Se pare că există mai degrabă probleme practice pe scară largă în ceea ce privește restricțiile aplicate de către furnizorii de servicii în legătură cu posibilitatea ca mamele să alăpteze în incinta sediilor lor. În unele state membre, există restaurante care interzic

¹² Pentru mai multe informații privind identitatea de gen, a se vedea raportul din 2011 „Discriminarea pe criterii de sex, identitate de gen și exprimare de gen” al Rețelei europene de experți judiciari în domeniul nediscriminării. Acest raport este disponibil la următoarea adresă: <http://bookshop.europa.eu/en/trans-and-intersex-people-pbDS3212033/>

¹³ În special în AT.

¹⁴ În AT au fost înregistrate aproximativ 50 de reclamații în 2012, în BE 1 sau 2 în fiecare an (unele reclamații venind din partea persoanelor transgen), în DK între 15 și 20 de cazuri, iar în SE au fost înregistrate 5 cazuri între 2009 și 2013. FR a raportat lipsa de date distincte și specifice în ceea ce privește hărțuirea în domeniul accesului la bunuri și servicii.

¹⁵ CZ.

¹⁶ BG.

¹⁷ LT și LV.

alăptarea în incinta lor¹⁸. În alte state membre, apar probleme privind accesul la servicii cu un cărucior pentru copii¹⁹. Un stat membru²⁰ a publicat orientări specifice privind alăptarea în timp ce se furnizează sau se folosește un serviciu.

Într-o măsură mai mică, au fost raportate dificultăți pentru femeile însărcinate în domeniul serviciilor financiare și locative. Lituania menționează refuzul de a furniza servicii de creditare din cauza sarcinii și a pierderilor aferente de venit. Austria a raportat plângerea unei studente însărcinate al cărei contract de închiriere cu un cămin studențesc condus de o biserică a fost anulat după ce aceasta a rămas însărcinată.

4. ACCESUL LA BUNURI ȘI SERVICII EXCLUSIV PENTRU MEMBRII UNUIA DINTRE SEXE SAU ÎN CONDIȚII DIFERITE PENTRU BĂRBAȚI ȘI PENTRU FEMEI

4.1 Articolul 4 alineatul (5) și punerea în aplicare a acestuia

Articolul 4 alineatul (5) din directivă prevede că directiva nu exclude diferențele de tratament în cazul în care furnizarea bunurilor și serviciilor destinate exclusiv sau în mod esențial membrilor unuia dintre sexe se justifică printr-un scop legitim, iar mijloacele de atingere ale acestui scop sunt corespunzătoare și necesare. Considerentul 16 din directivă clarifică noțiunea de obiectiv legitim prevăzând că acest obiectiv ar putea fi protecția victimelor împotriva violenței cu caracter sexual (de exemplu, în căminele non-mixte), motive legate de respectarea vieții private și de decență, promovarea egalității dintre genuri sau a intereselor bărbaților sau femeilor (de exemplu, organisme benevole non-mixte), libertatea de asociere (cluburi private non-mixte) și organizarea de activități sportive (non-mixte).

Punerea în aplicare corectă a acestei derogări pare să fie una dintre principalele probleme legate de punerea în aplicare a directivei cu privire la transpunerea în legislația națională, precum și interpretarea acesteia în cazuri individuale. Informațiile furnizate de către o serie de state membre și părți interesate²¹ sugerează unele dificultăți în ceea ce privește interpretarea și implementarea articolului 4 alineatul (5) în situații reale, având drept consecință incertitudine juridică, deoarece se pare că există abordări divergente în ceea ce privește interpretarea acestei dispoziții²².

Ca excepție de la principiul egalității de tratament, derogarea trebuie să fie interpretată în mod strict²³. Aceasta pare să facă referire doar la situațiile în care bunurile și serviciile sunt disponibile exclusiv sau în principal membrilor unuia dintre sexe fără a prevedea vreo posibilitate de a oferi bunuri și servicii pentru publicul larg. În cazul în care ambele sexe au acces la servicii sau bunuri, condiții diferite se aplică pentru bărbați și pentru femei.

¹⁸ De exemplu în DK. Cazuri similare au fost raportate în restaurante din EE și din HU, precum și în săli de cinema și de teatru din IE.

¹⁹ HU, LV.

²⁰ UK.

²¹ AT, BE, DK, Equinet.

²² A se vedea raportul Equinet în ceea ce privește organismele de promovare a egalității din diferite state membre.

²³ A se vedea mai ales cauza C-451/03, *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti Srl*, 30 martie 2006, punctul 45.

Relativa lipsă de jurisprudență cu privire la această dispoziție este menționată ca fiind principala dificultate în practică în ceea ce privește evaluarea, de la caz la caz, a justificării și proporționalității unei derogări în temeiul articolului 4 alineatul (5)²⁴.

Se pare că apar în mod repetat probleme în legătură cu întrebarea dacă cerințele pentru un obiectiv legitim în temeiul acestei dispoziții sunt îndeplinite sau nu²⁵. Astfel, de exemplu, în ceea ce privește sălile de sport, de fitness sau cluburile de înfrumusețare destinate exclusiv femeilor, organismele de promovare a egalității par să fi ajuns la concluzii diferite referitor la întrebarea dacă limitarea accesului la ele numai membrilor unuia dintre sexe este permisă sau nu²⁶.

În plus, furnizorii de servicii acuzați de un tratament diferențiat pe criterii de gen pentru bărbați și pentru femei (în general, sub formă de prețuri diferite) încearcă adesea să folosească drept justificare articolul 4 alineatul (5), deși serviciul nu este oferit exclusiv membrilor unuia dintre sexe. Acest lucru se aplică, de exemplu, în cazul în care obiectivul este de a ajunge la un număr echilibrat de membri ai fiecărui sex. Se pare că există interpretări diferite în ceea ce privește admisibilitatea acestor practici.

4.1.1 Servicii furnizate numai unui sex

Unele dintre cazurile în care serviciile au fost oferite exclusiv membrilor unuia dintre sexe au fost aduse în fața instanțelor naționale²⁷. De exemplu, în Belgia, s-a statuat că este nejustificat să se limiteze accesul la un centru de fitness numai femeilor. În mod similar, în Danemarca, o instanță a hotărât că este discriminator faptul că un hotel a rezervat un etaj cu camere mobilate numai pentru femei.

În unele sectoare, chiar dacă un serviciu este furnizat, în principiu, ambelor sexe, furnizorii de servicii tind uneori să limiteze temporar accesul membrilor unui sex pentru a ajunge la un echilibru numeric între membrii celor două sexe. Acest lucru se întâmplă mai ales în discotecă, cluburi, centre de fitness sau balneare. Unele dintre aceste cazuri au făcut obiectul unor hotărâri judecătorești. De exemplu, în Germania, mai multe instanțe judecătorești au hotărât că nu era justificat ca intrarea într-un club sau accesul la un centru de fitness să fie rezervat temporar numai femeilor sub pretextul că nu s-a ajuns încă la numărul dorit de femei prezente. Dimpotrivă, organismele de promovare a egalității din Republica Cehă consideră că ar putea fi justificată perceperea de prețuri diferite pentru a se asigura un echilibru între numărul de utilizatori.

4.1.2 Diferența de prețuri pentru același serviciu

Printre cele mai des citate exemple de tratament diferențiat este tarifarea diferențiată pentru furnizarea acelorași servicii. Această practică a apărut în special în sectorul activităților de agrement prin perceperea de prețuri diferite pentru bărbați și pentru femei pentru a intra în discotecă (sau acordarea intrării libere pentru femei), în cluburi și baruri²⁸, pe site-urile de întâlniri²⁹, la evenimente sportive și pentru activități în centre

²⁴ FI, HU.

²⁵ De remarcat este că unele state membre, de exemplu BE și NL, au ales să enumere în mod exhaustiv în legislațiile lor sectoarele care ar putea beneficia de pe urma acestei derogări sau au prevăzut o astfel de posibilitate.

²⁶ A se vedea raportul Equinet.

²⁷ Un compartiment de tren (CZ) sau un etaj dintr-un hotel (DK) rezervat pentru femei.

²⁸ Cazuri raportate de AT, BE, DK, LV, PL, SI.

²⁹ Cazuri raportate de BE, DE, DK.

balneare și saune³⁰. Practicarea de prețuri diferențiate pe criterii de gen pentru serviciile de cofură este, de asemenea, o practică frecventă³¹.

Unele dintre aceste diferențe de prețuri au făcut obiectul hotărârilor judecătorești pentru a evalua necesitatea și proporționalitatea de la caz la caz. De exemplu, în Austria, o instanță judecătorească a statuat că obiectivul extinderii grupului de admiratori ai fotbalului și promovarea fotbalului feminin a justificat biletele de intrare mai ieftine pentru femei. În Germania, o instanță a hotărât că utilizarea cu titlu gratuit a unui site de întâlniri era justificată în cazul femeilor prin necesitatea de a le încuraja să se înregistreze pe acel site, ceea ce ar fi constituit un avantaj pentru bărbații care căutau un partener pe site.

Curtea Constituțională a Austriei a hotărât că o limită de vârstă diferită pentru bărbați și pentru femei în ceea ce privește accesul persoanelor în vârstă la reducerile de bilete pentru transportul public în comun având ca pretext diferența care există între bărbați și femei privind vârsta legală de pensionare în Austria constituie o discriminare și că exceptarea care ar corespunde articolului 4 alineatul (5) nu se aplică serviciilor oferite ambelor sexe.

O altă problemă recurentă care dă naștere la plângeri este practica comercială a ofertelor speciale pe termen scurt pentru membrii unuia dintre sexe (de exemplu, Zilele dedicate femeilor), care adesea au loc cu diferite ocazii, precum Ziua internațională a femeii. În unele state membre, au loc dezbateri special dedicate privind justificarea acestui tip de promoție. De exemplu, în Finlanda, Comitetul pentru ocuparea forței de muncă și pentru egalitatea de gen din Parlamentul finlandez propune să se permită promoții care vizează numai unul dintre sexe doar în legătură cu ocazii rare și speciale precum Ziua mamei sau Ziua tatălui și numai dacă valoarea monetară a promoției este relativ minoră.

4.2 Articolul 6 — Acțiune pozitivă

În conformitate cu articolul 6 din directivă, principiul egalității de tratament nu trebuie să împiedice niciun stat membru să mențină sau să adopte măsuri specifice destinate prevenirii sau compensării dezavantajelor legate de sex, în vederea asigurării unei egalități depline, în practică, între bărbați și femei.

Numai câteva state membre au raportat existența unor dispoziții specifice referitoare la acțiuni pozitive care să le permită furnizorilor să facă distincție între bărbați și femei în vederea realizării unui echilibru între cele două sexe în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii. De exemplu, în Slovacia, autoritățile publice sau entitățile juridice pot adopta temporar acțiuni pozitive pentru a elimina dezavantajele din motive legate de gen sau de sex, îndeosebi cu scopul de a asigura șanse egale în practică³². În Regatul Unit, o dispoziție generală în materie de acțiuni pozitive le permite furnizorilor să direcționeze sau să adapteze livrarea de bunuri și servicii în funcție de persoanele aparținând unui anumit sex dacă există dovezi că utilizarea sau participarea este disproporționat de scăzută³³.

Trebuie remarcat faptul că, în afară de derogarea prevăzută la articolul 4 alineatul (5), articolul 6 din directivă este, de asemenea, utilizat câteodată de furnizorii de servicii

³⁰ Cazuri raportate de MT, PL, SI.

³¹ Cazuri raportate de SI, DK.

³² SK, secțiunea 8a din Legea privind combaterea discriminării.

³³ Secțiunea 158 din Legea din 2010.

pentru a justifica diferența de tratament dintre bărbați și femei în ceea ce privește furnizarea de bunuri și servicii. În cazul unei interpretări restrictive a articolului 4 alineatul (5), acțiunile pozitive ar putea fi singura posibilitate de a justifica condițiile diferite de acces la bunuri și servicii propuse pentru ambele sexe. Această opțiune este însă întotdeauna supusă unei evaluări de la caz la caz a necesității și a proporționalității măsurilor adoptate.

Unele instanțe naționale s-au pronunțat deja cu privire la aplicarea articolului 6 în cazul unui astfel de tratament diferențiat. De exemplu, în Austria, o instanță inferioară a hotărât că biletele mai ieftine vândute femeilor pentru meciurile de fotbal constituie acțiuni pozitive în sensul Legii privind tratamentul egal, cu scopul de a preveni sau de a elimina dezavantajele suferite de femei³⁴. CJUE încă nu s-a pronunțat cu privire la noțiunea de acțiune pozitivă în afara domeniului specific al accesului la piața muncii. Cu toate acestea, în cazul hotărârii *Griesmar*³⁵, s-a statuat că normele mai generoase de calcul al pensiilor ocupaționale pentru femei nu pot fi calificate drept acțiuni pozitive în legătură cu dezavantajele suferite de femei din cauza întreruperilor în carieră, deoarece acestea nu previn și nici nu elimină dezavantajele respective. Potrivit interpretării menționate, este posibil ca acțiunile pozitive să nu fie ușor de accesat în situații similare în care nu există o legătură directă și clară între tratamentul preferențial, pe de o parte, și dezavantajele care trebuie prevenite sau eliminate, pe de altă parte.

5. PUNEREA ÎN APLICARE A HOTĂRÂRII TEST-ACHATS

5.1 Hotărârea

În hotărârea sa *Test-Achats*, CJUE a anulat articolul 5 alineatul (2) care permitea menținerea diferențierilor pe criterii de sex în domeniul furnizării de servicii de asigurare, cu condiția să se bazeze pe date statistice și actuariale precise și pertinente. Curtea a considerat că, permițând statelor membre să mențină, fără limitare de timp, o derogare de la norma privind primele și prestațiile unisex, prevăzută la articolul 5 alineatul (1), articolul 5 alineatul (2) contravine realizării obiectivului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește calcularea primelor și beneficiilor de asigurare, urmărit de directivă în sectorul asigurărilor. Prin urmare, articolul 5 alineatul (2) este incompatibil cu articolele 21 și 23 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Curtea a concluzionat că, începând cu 21 decembrie 2012, norma privind primele și prestațiile unisex trebuia să se aplice fără nicio derogare în ceea ce privește calcularea primelor și beneficiilor în cazul contractelor noi.

5.2 Punerea în aplicare a hotărârii

27 de state membre au pus deja în aplicare hotărârea în legislația lor³⁶. În toate cazurile, legislația națională a fost modificată³⁷ cu efecte juridic obligatorii prin adaptarea legislației existente privind asigurările³⁸, egalitatea de tratament³⁹, sau din ambele

³⁴ Tribunalul districtual din Leopoldstadt (31 C 649/09z-9). A se vedea, de asemenea, secțiunea 4.1 de mai sus cu privire la instanțele germane care s-au bazat pe articolul 4 alineatul (5) într-o situație similară.

³⁵ C-366/99, *Griesmar*, 29 noiembrie 2001.

³⁶ În unele state membre (de exemplu, DE, FR, IT, UK), hotărârea și punerea în aplicare a acesteia au condus la o dezbatere intensă și la o atenție substanțială din partea mass-mediei.

³⁷ A se vedea raportul EIOPA despre implementarea hotărârii Test-Achats, EIOPA-CCPFI-13/091, 6 februarie 2014.

³⁸ AT, BG, DE, EE, FI, FR, GR, HR, CZ, HU, LT, LV, PL, SI.

domenii⁴⁰. Unele state membre au pus la dispoziție orientări suplimentare pentru a facilita modificările în sectorul asigurărilor. De exemplu, în Austria, autoritățile piețelor financiare (FMA) au trimis o circulară cerându-le companiilor de asigurări să își justifice tabelele actuariale unisex. În Regatul Unit, Autoritatea serviciilor financiare (FSA) a emis orientări.

Majoritatea statelor membre au pus în aplicare hotărârea în termenul stabilit de CJUE⁴¹. Doar în puține state membre, legislația a intrat în vigoare mai târziu⁴². Statele membre par să nu fi primit decât foarte puține plângeri referitoare la o încălcare a principiului unisex de către companiile de asigurări. Cu toate acestea, în Țările de Jos, într-o hotărâre recentă, organismul pentru egalitate (2014-97 din august 2014) a decis că un asigurător ar fi discriminat în mod ilegal o femeie pe motive de sex prin faptul că i-a acordat acesteia despăgubiri în urma unui accident, despăgubiri calculate în conformitate cu prezumția/statisticile că, fiind femeie, aceasta nu ar fi lucrat între 27 și 36 de ani și că ar fi lucrat numai cu fracțiune de normă. Același caz a fost judecat și de către o instanță din Țările de Jos. Acesta a ajuns la concluzia că utilizarea statisticilor actuariale cu privire la apartenența culturală și de gen a victimei nu contravine principiului egalității de tratament. În prezent, cazul este pendinte în fața Curții de apel.

Comisia a verificat conformitatea tuturor legilor notificate cu hotărârea *Test-Achats*. Ca urmare a acestor evaluări, au fost adresate întrebări anumitor state membre. Pe baza răspunsurilor primite, Comisia poate iniția proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în cazul în care legislația națională nu este conformă cu această hotărâre.

Un stat membru a raportat că punerea în aplicare a hotărârii este în desfășurare, dar că legislația nu a fost încă adoptată⁴³. Comisia monitorizează îndeaproape situația din acest stat membru și va iniția un dialog în cazul în care nu se adoptă măsurile necesare de punere în aplicare.

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene nu este direct aplicabilă în țările AELS⁴⁴. Prin urmare, pentru a se asigura coerența legislației, la 30 ianuarie 2014, a fost inițiată o procedură pentru posibila adaptare a Anexei XVIII la Acordul privind SEE la hotărârea *Test-Achats*⁴⁵.

Astfel cum este prevăzut în orientările Comisiei privind *Test-Achats*, hotărârea se referă numai la contractele de asigurare privată care intră sub incidența Directivei 2004/113/CE. Aceasta nu are implicații juridice directe pentru pensiile ocupaționale care intră sub incidența Directivei 2006/54/CE. Articolul 9 alineatul (1) litera (h) din directivă permite stabilirea unor niveluri diferite de beneficii între bărbați și femei în cazul în care acestea sunt justificate de factori de calcul actuarial.

³⁹ BE, CY, DK, IE, NL, SE, UK.

⁴⁰ EE, MT, RO, SK.

⁴¹ AT, BE, DK, FI, FR, GR, IE, HU, LV, NL, MT, SE, SI și UK.

⁴² CY, CZ, DE, EE, ES, LT, PL, RO, SK.

⁴³ LU.

⁴⁴ Cu toate acestea, Curtea de Justiție a AELS trebuie să țină seama, în mod corespunzător, de principiile stabilite de către hotărârile relevante emise de CJUE în temeiul Articolului 3 alineatul (2) din acordul dintre Autoritatea de Supraveghere și Curtea de Justiție a AELS.

⁴⁵ Norvegia a adoptat deja amendamentele necesare la 20 iunie 2014. Acestea vor intra în vigoare de la 1 ianuarie 2015.

Unele state membre au decis totuși să aplice norma privind primele și prestațiile unisex și în cazul schemelor de pensii ocupaționale în vederea asigurării egalității de șanse, în toate domeniile, între femei și bărbați⁴⁶. Cu toate acestea, majoritatea statelor membre au prevăzut punerea în aplicare a normei privind primele și prestațiile unisex numai în conformitate cu hotărârea privind contractele de asigurare privată. În statele membre respective, diferențele pe baza datelor actuariale privind speranța de viață pot fi încă admise în cazul pensiilor ocupaționale.

5.3 Impactul economic al hotărârii pe piața asigurărilor

În monitorizarea ulterioară a hotărârii *Test-Achats*, repercusiuni semnificative asupra nivelurilor de preț au fost anticipate de unele părți ale sectorului de asigurări, care susțineau că pierderea genului ca factor de alocare de risc simplu și fiabil ar conduce la o creștere generală a prețurilor pentru produsele de asigurare.

Hotărârea și punerea în aplicare a acesteia au avut anumite costuri punctuale pentru sectorul asigurărilor, atunci când societățile din acest sector au trebuit să creeze tabele actuariale unisex, să recalculeze prețul și să relanseze produsele lor astfel încât acestea să nu se adreseze unui gen anume. Aceste costuri inițiale de conformitate au fost estimate la aproximativ 14 milioane EUR pentru Spania și 7,7 milioane EUR pentru Țările de Jos.

În ceea ce privește evoluțiile prețului la asigurări, trebuie subliniat că nu există nicio dovadă economică exactă a impactului pe care l-a avut hotărârea. Este greu să se furnizeze, din mai multe motive, date și informații cuantificabile și fiabile privind impactul trecerii la prețuri unisex.

Lipsa de date disponibile pe care au evidențiat-o unele state membre și părți interesate⁴⁷ ar putea fi legată de faptul că hotărârea *Test-Achats* nu a trebuit să fie pusă în aplicare decât cel târziu până la 21 decembrie 2012. Perioada care a trecut de atunci pare să fie prea scurtă pentru a permite colectarea de dovezi și date economice care să depășească efectele pe termen foarte scurt.

În plus, este foarte complicat să se distingă efectele diferiților factori implicați în evoluția pieței de asigurări și să se estimeze corect influența specifică a factorului primă unisex asupra evoluției prețului sau a produsului. În cadrul majorității piețelor, asigurătorii au trebuit să introducă nu numai prime unisex, ci și o serie de alte evoluții juridice și de reglementare care au afectat nivelurile de preț, atât la nivel național, cât și la nivelul UE⁴⁸.

În afară de cerințele legale, este posibil ca unele companii de asigurări să fi schimbat caracteristici ale produselor pentru a îmbunătăți produsele de asigurare din ciclul obișnuit de produse. Este posibil ca acestea să fi dezvoltat, de asemenea, evaluările factorilor de

⁴⁶ BG, CY, CZ, DK, FR, LV, SE.

⁴⁷ FR, LU, Insurance Europe, BIPAR, AAE. Unele răspunsuri au reamintit, de asemenea, constrângerile referitoare la monitorizarea sistematică a primelor de asigurare în temeiul legislației UE în materie de concurență.

⁴⁸ Precum Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II).

risc⁴⁹, să fi folosit criterii noi pentru a evalua produsele și pentru a diferenția primele (de exemplu, utilizarea telematicii — cunoscută și sub denumirea de tehnologia „cutiei negre”, de către asiguratorii de pe piața asigurărilor auto⁵⁰) sau să fi dezvoltat produse noi pentru a atrage categorii bine definite de clienți. De exemplu, în Spania, unii asiguratori au introdus produse noi de care să beneficieze mai ales femeile, încercând astfel să atragă clienții de sex feminin. Alte oferte se referă la acoperirea contra furturilor de genți din mașini sau la asistența specifică oferită femeilor însărcinate în cazul în care sunt afectate de probleme de sănătate în timp ce conduc. Este posibil ca toate aceste modificări să fi influențat prețul produselor sau acoperirea oferită.

Pe baza informațiilor disponibile, impactul introducerii principiului privind primele și prestațiile unisex în ceea ce privește prețul asigurărilor pare să fi fost în general nesemnificativ sau moderat⁵¹. După cum era de așteptat și, într-adevăr, inevitabil, primele au crescut pentru femei (și au scăzut pentru bărbați) pentru anumite asigurări (de exemplu, pentru asigurarea auto). Potrivit Insurance Sweden, asigurarea auto pentru tinerele femei a devenit cu aproximativ 10 % mai scumpă, în timp ce bărbații tineri, care sunt supraraprezențați în accidente rutiere, au obținut o reducere corespunzătoare pentru primele de asigurare. În Italia, cercetări desfășurate în perioada iulie 2012 - ianuarie 2013 arată că primele pentru femeile de vârstă medie care sunt conducători auto cu experiență au fost cu 3 % mai scumpe decât cele ale bărbaților în aceeași situație înainte de decembrie 2012. Situația este destul de diferită pentru tinerii conducători auto: înainte de decembrie 2012, femeile au plătit cu 18 % mai puțin decât bărbații pentru asigurările auto, iar după această dată, creșterea primelor acestora cu până la 18 % a corespuns unei scăderi a primelor pentru bărbați cu 10 %. Pentru alte linii de produse au existat creșteri ale primelor pentru bărbați (și reduceri pentru femei). Dar, în ansamblu, deși situația nu pare a fi sistematic identică, impactul pe piață pare să fi fost mai degrabă neutru sau foarte limitat și, în orice caz, nu pare să existe vreun indiciu cu privire la evoluții nejustificate ale prețurilor.

6. PROTECȚIA ACORDATĂ VICTIMELOR DISCRIMINĂRII

Există acces la căi de atac prin intermediul procedurilor judiciare și, de asemenea, prin intermediul organismelor naționale de promovare a egalității care au ca sarcină, printre altele, să acorde victimelor asistență independentă. Aceste dispoziții sunt practic identice în cadrul acquis-ului UE privind egalitatea de tratament și lupta împotriva discriminării, iar constatările făcute recent în rapoartele privind alte directive⁵² în legătură cu unele concepte-cheie precum accesul la justiție, norma privind sarcina probei și cerința unor sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive se aplică în aceeași măsură și în acest caz.

Pentru a combate discriminarea și a asigura egalitatea de tratament, statele membre și părțile interesate au recunoscut că organismele de promovare a egalității sunt esențiale

⁴⁹ Insurance Europe.

⁵⁰ Astfel cum este identificat de EIOPA în ultimul său raport privind tendințele de consum, EIOPA-BoS-13/175 rev1, 15 decembrie 2013.

⁵¹ FI, CZ, PL, LT, HR.

⁵² A se vedea, de exemplu, Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu, Raport comun privind aplicarea Directivei 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică (directiva privind egalitatea rasială) și a Directivei 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (directiva privind egalitatea de tratament), 17 ianuarie 2014, COM(2014) 2 final.

pentru a trece de la „legea pe hârtie la legea în practică” și pentru a se asigura că drepturile sunt efectiv aplicate pe teren. Acesta este motivul pentru care Comisia, în comunicarea sa privind Agenda UE în domeniul justiției pentru 2020, a subliniat rolul-cheie pe care organismele de promovare a egalității îl pot avea în a asigura căi de atac eficace pentru cetățeni⁵³. Comisia își va continua activitatea pentru a se asigura că organismele de promovare a egalității își pot juca pe deplin și efectiv acest rol, mai ales prin monitorizarea și asigurarea respectării normelor aplicabile. Aceasta va analiza, de asemenea, modalități de a clarifica cerințele referitoare la organismele de promovare a egalității în temeiul directivei, în special în ceea ce privește conceptele-cheie în materie de independență și eficacitate.

Comisia va promova cele mai bune practici pentru a crește gradul de sensibilizare a cetățenilor cu privire la drepturile lor cu scopul de a garanta aplicarea deplină a principiului egalității de tratament pe întreg teritoriul UE și de a consolida în continuare protecția victimelor.

7. CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE

În domeniul specific al serviciilor financiare, cea mai importantă provocare a fost punerea în aplicare a hotărârii *Test-Achats* în sectorul asigurărilor. Toate statele membre au pus în aplicare hotărârea sau o pun în aplicare. Unele state membre au ales să nu se limiteze doar la hotărâre, aplicând norma privind primele și prestațiile unisex tuturor tipurilor de asigurări și pensii, precum și fondurilor ocupaționale de securitate socială care intră în sfera de aplicare a Directivei 2006/54/CE. În septembrie 2014, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a mai statuat că beneficiile diferențiate pe baza datelor actuariale în funcție de gen sunt inadmisibile pentru pensiile de securitate socială prevăzute de lege în temeiul Directivei 79/7/CEE⁵⁴. Având în vedere aceste evoluții, Comisia va evalua aplicarea condițiilor diferențiate în funcție de gen în cazul pensiilor ocupaționale în temeiul Directivei 2006/54/CE și dacă este necesar să se ia măsuri pentru a garanta aplicarea globală a normei privind primele și prestațiile unisex în cadrul tuturor pilonilor sistemului de pensii, fie că sunt voluntare, ocupaționale ori prevăzute de lege.

În ceea ce privește impactul hotărârii *Test-Achats* asupra nivelurilor de preț al asigurărilor, pare să fie prea devreme pentru a ajunge la concluzii finale. Cu toate acestea, evaluat pe baza puținelor dovezi disponibile, impactul pare să fie foarte limitat.

În ceea ce privește punerea în aplicare a directivei, toate statele membre au luat măsuri pentru a transpune directiva în ordinea lor juridică internă și pentru a crea proceduri și organisme pentru implementarea acesteia. Comisia nu consideră că este necesar să propună modificări ale directivei în acest stadiu, dar va acorda prioritate abordării celorlalte probleme de transpunere cu statele membre în cauză, mai ales în ceea ce privește aria de aplicare a excepției prevăzute la articolul 4 alineatul (5) din directivă.

Activități suplimentare de asigurare a respectării legislației, precum și jurisprudența la nivel național și la nivelul UE ar trebui să conducă la clarificări cu privire la unele probleme menționate în prezentul raport. Principala provocare va fi mai apoi ca statele membre să se asigure că autoritățile lor administrative și judiciare, precum și organismele

⁵³ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, Agenda UE în domeniul justiției pentru 2020 - Consolidarea încrederii, a mobilității și a creșterii în cadrul Uniunii, C(2014) 144 final, 11 martie 2014.

⁵⁴ C-318/13, *Proceduri inițiate de X*, 3 septembrie 2014.

lor de promovare a egalității furnizează în mod sistematic victimelor protecție deplină la fața locului. Comisia își va continua activitățile de monitorizare și va sprijini statele membre în vederea realizării întregului potențial al directivei.